

ישיבת הכותל - ירושלים

שיחת הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת מקץ תשס"ה

"אֵלֶּלֶת אָדָם תִּסְלַף דְּרָפוֹ"

ה"משנה למלך" המוזר!

הגמרא מספרת על בנו הקטן של ריש לקיש, שקרא את הפסוק במשלי: "אֵלֶּלֶת אָדָם תִּסְלַף דְּרָפוֹ, וְעַל ה' יִזְעַף לְבוֹ" (משלי יט, ג) [כלומר: פעמים שאדם עושה מעשה אָוִילי, וכאשר הוא סובל בסופו של דבר מאוילותו, הוא כועס ומאשים את הקב"ה, כאילו הוא אִשָּׁם בסבל שבא עליו]. שמע אותו ר' יוחנן ושאל את עצמו (בקול רם, שהילד שמע): היכן מרומז ענין זה בתורה? הרי אין דבר בכתבי הקדש שאינו מרומז בתורה, שהיא היסוד והשורש לכל דברי הנביאים והכתובים. אמר לו הילד: ענין זה מרומז בפרשתנו! כתוב אצל אחי יוסף (לאחר שאחד מהם מצא את כספו בפי אמתחתו): "וַיֵּצֵא לָכֶם וַיַּחְדְּרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו לְאֹמֹר, מֶה זֹאת עָשָׂה אֱלֹקִים לָנוּ" (בראשית מב, כח). כלומר, האחים מצידם עשו דָּבָר אֵלֶּלֶת (לנו אסור לומר משפט כזה על השבטים הקדושים, אבל כך אומרת הגמרא), וכשמגיעות התוצאות מְדַבֵּר הָאֵלֶּלֶת שֶׁעָשׂוּ, במקום לומר: "מה עשינו לעצמנו", הם זועפים על ה' ואומרים: "מה זאת עשה אֱלֹקִים לָנוּ" (תענית ט, א).

מהו דבר הָאֵלֶּלֶת שֶׁעָשׂוּ האחים? חותני הרב חיים זאב פינקל ז"ל פִּרֵּשׁ, שמעשה האולת של האחים היה, שלא בדקו את שקיהם לפני שיצאו לדרך. הרי שְׁלֹמֹתָם במיטב כספכם עבור תבואה, ואם כן כיצד אינכם בודקים מה שָׁמוֹ לָכֶם בשקים? אולי שמו לָכֶם אֲבָנִים ולא תבואה? אם היו בודקים דבר בסיסי זה, היו מוצאים מיד את הכסף ששמו להם בפי שקיהם, ובפעם השניה היו מוצאים גם את הגביע, ולא היו מגיעים לַכֵּךְ שִׁוְאָשְׁמוּ בגניבה.

אבל במחילת כבוד חותני ז"ל, חושבני שלא רק זו היתה האולת של האחים. האולת שלהם היתה, שהם כלל לא ראו מה נעשה מול עיניהם! קשה לדבר כך על השבטים הקדושים, אבל בקוצר דעתי כך מצטירים הדברים לעיני מלימוד החומש והגמרא. לבם של האחים אינו מתעורר להבין, שהמשנה למלך שמתעסק אִתָּם, אינו אלא יוסף אחיהם בכבודו ובעצמו! אמנם פרעה שינה את שמו של יוסף ל"צִפְנַת פַּעֲנֵחַ", ודבר זה הִקְשָׁה על הזיהוי (אם היו שומעים שכל מצרים מדברים על

"יוסף" אחד שנתמנה להיות משנה למלך, היו מבינים מיד שמדובר ביוסף), אבל למרות זאת, התנהגותו המשונה והמוזרה של אותו משנה למלך, היו צריכים להוביל אותם למסקנה זו, שזהו יוסף. האחים הרי רואים שיוסף מנחש כל מיני דברים בגביע. מנחש ששנים מהם החריבו כרך גדול של שכם (רש"י בראשית מב, יד), מנחש את סדר הולדתם, וכן מנחש מי נולד מאיזה אָם (רש"י שם מג, לג). הם מתרצים לעצמם שמצרים היא ארץ של כשפים, ולכן המשנה למלך מצליח לנחש את כל הדברים הללו בגביע. ובכל זאת, מדוע הם אינם שואלים את עצמם, מדוע הגביע אינו יודע שום דבר ממה שנעשה בבית יעקב מיום מכירת יוסף והלאה? הגביע יודע לספר כל מה שנעשה בבית יעקב רק עד ליום מכירת יוסף, אבל על מעשה יהודה ותמר ועל מאורעות אחרים שארעו מן הסתם במשפחתו של יעקב אבינו במשך השנים בהן היה יוסף במצרים - על זה הגביע אינו יודע לספר דבר.

גם התנהגותו של המשנה למלך משונה מאד. תחילה הוא מאשים את האחים בכך שבאו למצרים למטרת ריגול, ואחר כך הוא דואג לשלום המשפחות שלהם ושולח תשעה מהם בחזרה הביתה להביא תבואה למשפחותיהם! איך הוא אינו מפחד לעשות זאת? הרי אם הם מרגלים, הם מיד ידווחו לשולחיהם כל מה שראו במצרים! ואם הוא באמת כל כך דואג למשפחות שלהם, שיברר מה הכתובת שלהם בארץ ישראל - רח' אברהם אבינו מספר 19, חברון - וישלח לשם את שקי התבואה באמצעות עבדים מצריים. אבל לשלוח לשם כך את המרגלים עצמם?! מי עושה דבר כזה? האם אין זה מוזר?!

עוד דבר: כשהאחים מדווחים לְאִישׁ הממונה על בית יוסף על הכסף שמצאו בשקיהם, האיש אומר להם: "אלקִיכם ואלקִי אֲבִיכֶם נתן לָכֶם מטמון באמתחתיכם, כספכם בא אֱלֹהִי" (בראשית מג, כג). האם אין זה משונה?! האם בכל יום כשהם חוזרים מן המכולת הם רגילים למצוא מטמון בשק?

דבר נוסף: כשהם יורדים למצרים בפעם השניה, השליט המוזר מזמין אותם לארוחת צהרים

בכבודו ובעצמו. מדוע הם אינם מגיעים למסקנה הזו? מפני שמונח אצלם בהנחה מוקדמת, שבשום פנים ואופן לא יתכן דבר כזה, שיוסף הגיע להיות משנה למלך מצרים. יוסף אמנם אמר להם לפני שנים שחלם חלום ולפיו הוא עתיד למלוך עליהם והם ישתחוּ לו, אבל האחים הרי החליטו שהחלומות שוא ידברו. הם יכולים לתאר לעצמם שיוסף הוא עבד במצרים, אולי אפילו עבד צדיק, אבל שהוא מלך? ! זה לא יתכן! כי אם הוא מלך, הרי שיוסף צדק ואנחנו טעינו! וזה קשה להם לקבל. הרי הם דנו את יוסף על סמך הנחה שיוסף הוא רודף, ואם עכשיו יתברר שיוסף הוא הצדיק, הרי כל ההנחה שלהם היתה מוטעת, ובוזה קשה להם להכיר. (נזכיר שוב, שאסור לנו לדבר סרה באחים הקדושים. אנו מדברים רק לפי השכל הקטן שלנו, לא לפי הגדלות של השבטים הקדושים). הם מוכנים לחיות עם כל קושיה וכל תמיהה, רק לא לקבל את המסקנה המתבקשת כל כך, שהמשנה למלך מצרים הוא יוסף אחיהם.

כפי שהזכרנו לעיל, חז"ל הגדירו את התנהגותם של אחי יוסף בפרשה זו כ"אָנְלֵת". מדוע הגדירו זאת דווקא פְּאָנְלֵת? למה לא במילה אחרת? הרי יש עוד כינויים בתנ"ך לטפשות: טפשות, כסילות, בערות ועוד. אלא שכל מילה מגדירה סוג שונה של טפשות, ו"אָנְלֵת" היא ההגדרה המתאימה ביותר לכאן. כי מהי "אָנְלֵת"? אָנְלֵת היא משורש "אולי", שעל כל דבר חכמה שאומרים לו, הוא אומר: "אולי זה לא כך". "אולי יש סיבה אחרת". אינו מוכן לקבל שום הוכחה, ולו החותכת ביותר. ובמקרה שלנו - האחים אינם יודעים להסביר את המעשים המשוונים של המשנה למלך, ובכל זאת - "אולי" זה לא יוסף. והרי כל הסימנים מורים שזהו יוסף? לא! הם אינם מוכנים לקבל כל הוכחה שזהו יוסף. למה? כי לא נוח להם להגיע למסקנה הזו. ממילא - זה לא יוסף! אם לא יוסף, כי לא יגיע למסקנה מסויימת, שום הוכחה לא תעזור...

הוכחות שכליות מול רצון

לפעמים בא אלי בחר - יש לו קושיא בגמרא. אני מסביר לו שהפשט בגמרא אינו כפי שהבין אלא הפשט הוא אחר, אבל הוא עומד על דעתו שהפשט הוא כפי שהוא הבין. אני מראה לו שברש"י רואים שהפשט אינו כפי שהוא הבין - והוא טוען שאכן גם רש"י תמוה. אני מראה לו שגם בר' עקיבא אייגר רואים שהפשט אינו כפי דבריו - ובכל זאת הוא עומד על דעתו וטוען שגם ר' עקיבא אייגר

בביתו. האם דבר רגיל הוא זה שאנשים החשודים בריגול יוזמנו לסעודה אל ביתו של המשנה למלך? מי יודע מה ירגלו שם! ... אמנם היו יכולים לתלות את ההזמנה בכך שהמשנה למלך רוצה לשַׁכֵּר אותם כדי שיפטטו מתוך שכרות, אבל למרות זאת קצת משונה שמזמינים תשעה חשודים בריגול אל בית המשנה למלך, ועוד משחררים בהזדמנות זו את המרגל הנוסף שהיו כלוא עד עתה בבית הסהר ומצרפים גם אותו אליהם. (אלא שלגבי כל זה אפשר שאמרו לעצמם שהמשנה למלך נוכח לראות שהם אינם מרגלים, שהרי הביאו עמם את אחיהם הקטן כפי שדרש, ולכן הוא מזמין אותם לסעודה לפייס אותם על שחשד בהם קודם).

לא פחות מזה מוזר הדבר, שהמשנה למלך מתגלה לא כמצרי רגיל, אלא כתלמיד חכם הבקי בהלכה! הוא מצוה על האיש אשר על ביתו: "וְיִטְבַּח טֶבַח וְהֵכֵן, כִּי אֲנִי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהָרִים" (שם, טז). מה פירוש "וְיִטְבַּח טֶבַח וְהֵכֵן"? אומרים חז"ל, שצוה עליו שיטבח את הבהמה בשחיטה כשרה, ואחר כך יטול ממנה בפניהם את גיד הנשה האסור באכילה (חולין צא, א). האם כך עושה כל מצרי בביתו? ! האם לא ניתן כבר להבין שמדובר ביוסף? ! אמנם יכלו לתרוץ לעצמם בדוחק, שהמשנה למלך הוא אחד מאנשי בית אברהם, שמספרם הגיע לאלפים ולרבבות (רמב"ם הלכ' ע"ז פ"א ה"ג), שעלה לגדולה במצרים ונהיה משנה למלך. לכן הוא ירא אלקים, כפי שנתחנך בבית אברהם, ולכן הוא ממית את הבהמה בשחיטה כשרה, ונוטל ממנה את גיד הנשה. אבל האם תירוץ זה מיישב את כל הקושיות? מה טיב ההתעניינות הבלתי פוסקת שלו בשלום אביהם? ומנין הגיע הכסף אל אמתחותיהם? ומדוע הוא מתנהג איתם אחר כך לפנים משורת הדין - "האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד, וְאַתֶּם עָלוּ לְשִׁלּוֹם אֶל אֲבִיכֶם" (בראשית מד, יז). וכי כך נפרדים מחבורת גנבים?

מדוע לא הגיעו אחי יוסף למסקנה המתבקשת?

אי אפשר א"כ להבין את ההתנהגות המשונה של המשנה למלך מצרים, בלי להגיע למסקנה שאדם זה אינו אלא יוסף בן יעקב, אחיהם של עשרת ה"מרגלים" (שיודע היטב שהם אינם מרגלים)! ובכל זאת, האחים אינם מגיעים למסקנה המתבקשת הזו. הם מוכנים לקבל את הכל, ובלבד שלא להגיע למסקנה שלפניהם עומד יוסף אחיהם

שחלומותיו של יוסף התגשמו, עדיין קשה להם לצאת מתפיסתם לגביו.

אי נכונות לשנות תפיסה - באומות העולם

אם כך זה אצל השבטים הקדושים, כל שכן שכן הוא אצל הגויים הרשעים. החשמונאים מנצחים את היוונים מעטים נגד רבים, פעם ופעמים ושלש. האם היוונים מבינים מזה שאלקי ישראל חזק יותר מן העבודה זרה שלהם? לא! פעם אחר פעם, עוד שר צבא יווני ועוד שר צבא יווני, יותר חיילים, יותר פילים, כאילו שאכפת לקב"ה כמה פילים יהיו וכמה חיילים יביאו היוונים למלחמה... הכל אין ואפס לעומתו! אבל היוונים רוצים להמשיך להאמין בעבודה זרה שלהם, ממילא לא יעזרו כל הניסים שיעשה הקב"ה לישראל כדי להוכיח להם את הבלות אמונתם. הם תולים את הכל במקרה או בסיבות טבעיות, כנראה יש ליהודה המכבי איזו סיסמה סודית שבאמצעותה הוא מנצח כל הזמן...

יעקב אבינו בחרן גולל את האבן מעל פי הבאר. איך הוא מצליח לגלול אבן כבדה כל כך שכל הרועים אינם יכולים לגללה? הסביר מו"ר הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל, על פי מה שכתוב בתפילת גשם של נוסח אשכנז: "יחד לב וגל אבן מפי באר מים". יעקב יחד את לבו לקב"ה, וכך הוא גלגל את האבן מפי הבאר. הוא הבין שאין עוד מלבדו, ממילא שום דבר לא עומד נגדו. כובד האבן נעלם. אבל יעקב אבינו הרי אמר לרועים: "הן עוד היום גדול, לא עת הָאָסֶף המקנה. הָשָׁקוּ הצאן וְלָכוּ רְעוּ!" (בראשית כט, ז). וקשה: מה הוא רוצה מן הרועים? וכי הוא איננו מסוגל לשער את מידת כחם, ולהבין שלהם איך כח לגלילת אבן כזו? הרי קשה לומר שחכם גדול ונביא ה' כיעקב אבינו יטעה בדבר כזה! אלא שיעקב הבין, שלמרות גדלה של האבן, גם הם יוכלו לגללה - אם יעשו כמוהו! אם ייחדו את לבם לשמים.

מה עונים הרועים? "לא נוכל" (שם, ח). מדוע? כי הם אינם רוצים ליחד את הלב לקב"ה. הם רוצים להאמין באלילים שלהם. ממילא הם אינם יכולים להזיז את האבן. לפי טעותם הם אומרים אמת, שהם אינם יכולים לגלגל את האבן. אבל אם הם היו מוכנים ליחד את לבם לקב"ה, היו יכולים. היוונים אינם מוכנים להתיאש, הם אינם מוכנים לקבל שאלקי ישראל מנצח אותם. כנראה יהודה המכבי עשה תחבולה כזאת ותחבולה אחרת, הם לא רוצים

תמוה. מדוע הוא אינו מבין שהטעות היא אצלו? מפני שהוא בא עם רצון ולא עם שכל. היות שהוא רוצה שכן יהיה הפשט, לא שייך לשכנע אותו אחרת. כשאדם בא עם שכל, אפשר לשכנע אותו שהשכל מחייב אחרת ממה שחשב. אבל כשאדם בא עם "אני רוצה" - נגד זה לא יועילו שום הוכחות. כי אם אני חושב כך ורש"י חושב אחרת, זו באמת קושיה עלי. אבל אם אני רוצה כך ורש"י רוצה אחרת, זו אינה קושיה. אם אני אוהב תרנגולת ורש"י אוהב דגים זו קושיה!! כמובן שאין זו קושיה. אם כך, רש"י אוהב פשט כזה, ואני אוהב פשט אחר... על "רוצה" אין קושיות. "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח, א). השכל הוא אחיד, אבל תאוה - יש לכל אחד התאוה שלו. ולכן, מי שמבקש תאוה הוא נפרד.

כך גם אחי יוסף. הם "רוצים" כך, ממילא קשה להביא הוכחות נגדם. נגד "רוצה" אין פרכות. הם אינם מודעים לעובדה, שמה שהחליטו על יוסף שהוא רודף, נבע מתוך קנאה, כפי שמעיד הפסוק: "ויקנאו בו אחיו" (בראשית לו, יא). הם חושבים שהם דנו את יוסף דין אמת. אמנם הם מודים כבר שלפנים משורת הדין היה עליהם לרחם על יוסף, כמו שאומר להם ראובן: "אבל אשמים אנחנו על אֶחֱיוֹנו, אשר ראינו צרת נפשו בְּהִתְחַנְנוּ אלינו ולא שמענו" (שם מב, כא), אבל שהדין בכלל לא היה דין אמת, שמצד הדין יוסף פטור, זה הם לא מוכנים עדין לקבל. "לא אמרו שתהיה אשמתם על מכירתו או מיתתו, אלא על אכזריותם בהתחננו" (ספוקנו שם לו, יח). יש קושיות על המשנה למלך? אז יש קושיות. מקושיה לא מתים. לכל קושיה יש תירוץ, גם אם איננו יודעים אותו. ממילא גם על המשנה למלך התמוה הזה יש קושיות. הרי הם אפילו עשו חרם על מי שיגלה ליעקב אבינו את דבר מכירת יוסף וצרפו גם את הקב"ה לחרם הזה והקב"ה אכן קיבל את החרם ולא הודיע ליעקב אבינו מה קרה (רש"י בראשית לו, לג), הרי שהקב"ה הסכים כביכול למה שעשו האחים, וא"כ באמת קשה להם מאד לעמוד על טעותם. רק כשיוסף מתגלה פנים אל פנים "אני יוסף", אז כבר אין עצה. אז כבר מוכרחים להודות שזהו יוסף ושהוא צדיק ולא רודף.

ועדין יש בחז"ל, שכשיוסף אמר לאחיו "אני יוסף", עדין רצו להרוג אותו כי פחדו ממנו, אלא שבא מלאך והגן עליו ולא אֶפְשָׁר להם להרוגו (תנחומא ויגש ה). כי כל כך מונח אצלם שיוסף הוא שונא שלהם ורודף שלהם, עד שגם כשמראים להם

מעליו אָנָלְתוּ. כי אז האויל אומר לעצמו, שכלל אין מתכונים אליו. רק את הריפות מתכונים לכתוש, ולא אותו... כל עוד יש לו תירוק, האָנָלְת לא תסור מעליו. "אולי לא מתכונים אלי"?...

קשה להיפרד מרצון. לפחות אם זהו רצון להרע, קשה להפרד ממנו. הפסוק אומר: "תַּחַת גִּעְיָה בְּמִבֵּין מִחֶפְזֵי כָסִיל מֵאָה" (משלי יז, י). גערה אחת באדם מבין, יותר מועילה ממאה מכות שיכו את הכסיל. הכסיל אינו מתחרט גם אחרי מאה מכות. במקרה קבלתי מכות. לא מתכוונים אלי... כך נהגו הפלשתים. ארון הברית השבוי מכה בהם, והם שולחים אותו מעיר לעיר כדי להנצל מפגיעתו. כשהארון מכה בגת, שולחים אותו לאשדוד. כשגם באשדוד הוא מכה, שולחים אותו לעקרון. ובכל זאת - "מקרה הוא היה לנו" (שמו"א ו, ט). הכל מקרה. אחרי שגם בעקרון יש מגפה, עדין החרטומים אומרים להם שאם הארון לא ילך ישר בדרך לבית שמש, סימן שרק מקרה הוא כל מה שקרה להם. מי שרוצה לומר "למדנות" יאמר שהיתה מחלוקת אצל פלישתים. הפלישתים הרי שלחו את הארון מגת לאשדוד, ומאשדוד לעקרון, וכתוב שהעקרונים צעקו שבא אליהם מוות כשארון האלקים בא אליהם (שם ה, י). מה היתה המחלוקת? שסרני פלישתים סברו שרק בתלת זימני הוי חזקה, והעקרונים חששו לדעה שבתרי זימני הוי חזקה (יבמות סד, ב). על כל פנים, עם "למדנות" או בלי "למדנות", כשלא רוצים - לא רואים. שבעה חדשים הפלשתים מוכנים לסבול את המגפה ולא להחזיר את ארון ה'. לאחר שבעה חדשים הם נשברו והחזירו את ארון ה', וגם אז עוד מנסים לבדוק אולי הוא לא יעלה מיד בדרך לבית שמש, ואז נדע שהכל היה רק מקרה...

אנו צריכים לפקוח את העינים, להבין שאין מקרה בבריא. גם כשאנינו מבינים למה קורה דבר זה או אחר, עלינו לדעת שיש מנהיג לבירה, שהדברים אינם קורים במקרה. כשהחשמונאים מנצחים את היוונים זה לא במקרה, וכשח"ו ישראל לא מנצחים גם זה לא במקרה. לכל דבר יש סיבה בהשגחה, אם אנו יודעים אותה - מה טוב, ואם איננו יודעים אותה - בכל זאת טוב. בכל אופן אין אולת, אין "אולי", יש רק ודאי, ודאי של הקב"ה, והכל כדי להביא את האור הגדול במהרה בימינו, האור של חנוכה הבית, חנוכה המנורה, שיבוא משיח ותהיה גאולה שלמה במהרה בימינו, אמץ.

להורות באלקי ישראל. ממילא לא עוזרים כל הנסים לשנותם.

בלעם - חכם גדול היה (ב"ר סה, כ). הקב"ה אומר לו: "לא תֵאָר את העם כי ברוך הוא" (במדבר כב, יב). מה עושה בלעם? מנסה פעם נוספת. אולי בפעם השניה הקב"ה כן יסכים. אומר לו הקב"ה: אתה יכול ללכת, אבל תדע לך, "אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה" (שם, כ). אל תחשוב שתוכל לעשות מה שתדע. אתה תהיה חייב לדבר מה שאומר לך לדבר. ומה הקב"ה רוצה שידבר, הרי בלעם כבר יודע. הקב"ה כבר אמר לו ש"ברוך הוא". ובכל זאת, כל זה לא משפיע על בלעם. הוא רוצה לעקוף ח"ו את הקב"ה ולעשות מה שהו א רוצה. הקב"ה מראה לו נסים גדולים - פותח את פי האתון והאתון מנצחת אותו בדבריה. נו, אתה רואה עכשיו שאפילו אתון יכולה לדבר יותר טוב ממך... אבל לבלעם זה לא משנה. כל הנסים לא משכנעים אותו. האתון מדברת מה שהיא רוצה, ואני אדבר מה שאני רוצה. המלאך אומר, ושום דבר לא עוזר. אם לא הצלחתי מכאן, אז אולי מראש הפסגה כן אצליח. אם לא מראש הפסגה, אז מראש הפעור. הוא מנסה שוב ושוב, פעם אחר פעם. שום דבר לא מניא אותו מתוכניתו. כי כשאדם רוצה, קשה לו להפרד מהרצון שלו. השכל לא תמיד עוזר.

כיצד מתפטרים מן האוילות?

והנה, יש עוד פסוק בתנ"ך בנוגע למידת האָנָלְת: "אָנָלְת קשורה בלב נער, שבט מוסר ירחיקנה ממנו" (משלי כב, טו). כלומר, על ידי מכות אפשר לפעמים לסלק את האָנָלְת מן הנער. הוא כבר יבין שצריך להיפרד ממנה. ובכל זאת, גם מכות לא תמיד מועילות לאויל: "אִם תִּכְתֹּשׁ אֶת הָאָוִיל בִּמְכַתֵּשׁ בְּתוֹךְ הָרִיפוֹת (=חִיטִּים כְּתוּשׁוֹת) בְּעָלִי, לֹא תִסָּר מֵעֲלִיו אָנָלְתוֹ" (שם כז, כב). אתה יכול לפעמים להכות את הָאָוִיל בְּעָלִי במכתשת, והוא ימשיך להיות אותו אויל כפי שהיה. למה? הסבירו בעלי המוסר, מפני ש"אויל" הוא משורש "אולי" (כפי שהזכרנו לעיל). הוא חושב: אולי לא מתכוונים אלי. מתכוונים רק לכתוש את החיטים. לכן נאמר בפסוק "בתוך הָרִיפוֹת", ולא נאמר בקיצור: "אם תִּכְתֹּשׁ אֶת הָאָוִיל בִּמְכַתֵּשׁ בְּעָלִי, לֹא תִסָּר מֵעֲלִיו אָנָלְתוֹ". כי אם כותשים את האויל לבדו, ללא שותפים נוספים, אז אפשר באמת שתסור מעליו אָנָלְתוֹ. אז "שבט מוסר ירחיקנה ממנו". ואולם כשכותשים אותו בתוך הריפות, שאז לא רק הוא נכתש אלא גם הריפות נכתשות עמו, אז "לא תסור